

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ BALI BAKANLAR KONFERANSI VE SONRASI İÇİN BEKLENTİLER

3-6 DECEMBER 2013

DÜNYA Ticaret Örgütü (DTÖ) Dokuzuncu Bakanlar Konferansı, Endonezya'nın Bali Adası'nda 3-7 Aralık 2013 tarihleri arasında gerçekleştirildi. 2001 yılında başlayan Doha Turu'nun sonuçlanamamasıyla, çok taraflı ticaret müzakereleri geçtiğimiz yıllarda durma noktasına gelmişti. 2008 yılında başlayan küresel ekonomik kriz de, ticaretin ekonomik büyümeye sağladığı katkının önemini bir kez daha ortaya koydu. Ancak çok taraflı ticaret müzakerelerini yeniden canlandırma çabaları beklenen sonuçlara ulaşamayınca, DTÖ'nün bir kuruluş olarak uluslararası arenadaki güvenilirliği hatta inandırıcılığı tartışma konusu olmaya başlamıştı.

BALI KONFERANSI'NDA ELDE EDİLEN ÖNEMLİ SONUÇLAR

Böyle bir ortamda gerçekleştirilen Bali Konferansı görüşmelerinin sonucunda, DTÖ üye ülkeleri arasında,

ticaretin kolaylaştırılmasına ve tarım ile kalkınma konularına ilişkin maddelerin yer aldığı "Bali Paketi" üzerinde anlaşma sağlanmasıyla birlikte, çok taraflı ticaret müzakereleri konusu yeniden ivme kazandı. Söz konusu paketin kabul edilmesi ve özellikle 19 yıllık bir aradan sonra üye ülkelerin ilk defa çok taraflı bir ticaret anlaşması üzerine uzlaşmaları hususu DTÖ tarihinde önemli bir gelişme olarak kaydedildi. Bu "Bali Paketi" ile esas itibarıyla teknolojik ilerlemelerden yararlanılarak, gümrük işlemlerinin hızlandırılması ve böylelikle ülkelerarası ticaretin daha kolay, hızlı ve ucuz hale getirilerek ticaretin önündeki bürokratik engellerin kaldırılması amaçlanıyor. Sınırlarda uygulanan gümrük işlemlerinin daha basit ve şeffaf hale getirilmesiyle aynı zamanda, yolsuzluklara karşı daha etkin bir şekilde mücadele edilmesi hedefleniyor. Konferansta, az gelişmiş ülkelere, söz konusu yeni gümrük standartlarını

uygulayabilmeleri amacıyla mevcut teknik kapasitelerini geliştirmeleri için destek sağlanması gerektiği de dile getirildi. Bu kapsamda, az gelişmiş ülkelere altyapılarının güçlendirilmesi ve gümrük memurlarının eğitilmesi için mali destek sağlanması konusunda taahhütte bulunuldu. Ayrıca, az gelişmiş ülkelere yeni gümrük standartlarını uygulamaya koymaları için belli bir süre tanınacağı açıklandı. Anlaşmanın, tüm dünya ekonomisi genelinde yaklaşık 400 milyar dolar ile 1 trilyon dolar arasında bir kâr sağlaması bekleniyor. Anlaşma ile gelişmekte olan ülkelerin yılda yaklaşık 325 milyar dolar tasarruf etmeleri beklenirken, gelişmiş ülkelerin ticari masraflarının ise yüzde 10 oranında düşeceği tahmin ediliyor. Anlaşmada transit kotalara ilişkin önemli hükümler de yer alıyor: Konferansta, "transitte kotalar ve benzeri gönüllü kısıtlamaların" uygulanmaması ve "hizmet ile orantılı olanlar

hariç olmak üzere, transit geçişi izin verme karşılığı alınan ücretlerin" yasaklanması yönünde karar alındı. Bu hükümlerin anlaşmaya eklenmesinde Türkiye önemli bir rol oynadı. Bu karar, Türkiye'nin yanı sıra, denize kıyısı olmayan ülkeler için de büyük önem taşıyordu. Coğrafi konuları nedeniyle ticaretlerini komşu ülkelerin limanları aracılığıyla gerçekleştiren bu ülkeler, uygulanan transit kotalardan olumsuz yönde etkilenmekteydi. Bali Paketi'nin tarıma ilişkin bölümünde ise, gıda güvenliğini

kotası yönetimi, genel hizmet listesi ve ihracattaki rekabete yönelik maddeler de yer alıyor. Tüm bunların yanı sıra, en az gelişmiş ülkelerin pamuk ürünlerine pazara erişim imkânlarının iyileştirilmesi ve bu ülkelerdeki pamuk üretimine destek sağlanmasına yönelik bir anlaşmaya da varıldı. Gelişmiş ülkeler, dünyadaki birçok az gelişmiş ülkeye kendi pazarlarına erişim imkânını gümrüksüz ve kotasız olarak açıyor. Bali Konferansı'nda, ürünlerin yüzde 97'sine bu imkânı sağlamayan ülkelerin

Konferans sonrası DTÖ gündemi DTÖ Dokuzuncu Bakanlar Konferansı sonucunda Bali Paketi'nin kabul edilmesi, üye ülkeler açısından çok taraflı ticaret müzakerelerinin devam etmesi ve hatta Doha Turu'nun tamamlanması yönünde teşvik edici bir gelişme niteliği taşıyor. Ancak halen Doha Turu'nun gündeminden kalan ve Bali Konferansı'ndan sonra ele alınması beklenen birçok konu bulunuyor. Doha Turu'nda öne çıkmış olan bu konular ise şunlar: Tarım, fikri mülkiyet hakları, hizmetler, kamu

teknolojileri ve e-ticaret, DTÖ gündemine getirilmek istenen öncelikli konular arasında yer alıyor. Ancak, hızla değişen ekonomik ortama daha etkin bir şekilde uyum sağlayabilmek için ülkelerin tercihli ticaret anlaşmalarına başvurarak, Doha Turu'na alternatif bir yol çizmeye başladıkları da dikkat çekiyor. Şöyle ki, günümüzde ikili ve bölgesel ticaret anlaşmaları önemli ölçüde artmış durumda. Söz konusu anlaşmaların, küresel ekonominin ve ticaretin işleyişi için bir yandan önemli fırsatlar sağlarken, aynı zamanda birçok riski de beraberinde getirdikleri göz ardı edilemez. Bununla birlikte, akdedilen bu ikili ve bölgesel ticaret anlaşmaları dünya ticaret sistemine bir zemin hazırlayarak katkıda bulunabilir. Ancak, giderek sayısı artan bu anlaşmaların çok taraflı ticaret sistemini karmakarışık bir yapıya dönüştürme riski de göz önünde bulundurulmalıdır. Tüm bu gelişmelerin ışığında, DTÖ nezdinde yapılan görüşmelerde bu hususların da gündeme getirilmesi büyük önem taşıyor. Bu konuya ilişkin, eski DTÖ Genel Direktörü Pascal Lamy'nin belirttiği gibi, "bölgesel anlaşmaların dünya ekonomisini bölmesine neden olmasını garantiyecek ilkelerin belirlenmesinin bir öncelik teşkil etmesi" gerekiyor. Buna göre, tüm üye ülkelerin işbirliklerinde çok taraflı ticaret ve ikili/ bölgesel anlaşmalarının bir arada var olması ve birbirlerini tamamlayıcı nitelik taşıması için gerekli çerçevenin hazırlanması da hayati önem taşıyor.

sağlama amacıyla yapılan gıda stoklarında, DTÖ Tarım Anlaşması'nda belirtilen iç destek taahhütlerini aşma durumunda kalan ülkelere, Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması kurallarının uygulanmasında dört yıl süreyle muafiyet getirildi. Bu konuya ilişkin nihai anlaşmanın ise, dört yıl içinde sonuçlandırılacağı bildirildi. Bali Paketi'nde ayrıca tarife

ürün kapsamını genişletmeleri istendi. Bunun yanı sıra, dünyadaki en az gelişmiş ülkeler için menşe kurallarının basitleştirilmesi öngörüldü. Bali Paketi kapsamında ayrıca, en az gelişmiş ülkelerin, gelişmiş ülkelerin hizmet pazarına erişimlerinin kolaylaştırılması ve gelişmekte olan ülkelere tanınan özel muamelelerin izlenmesine yönelik kararlar da alındı.

sağlığı, çevre ve Singapur konuları (yatırım, rekabet, kamu alımlarında şeffaflık ve ticaretin kolaylaştırılması). Ayrıca Doha Turu'ndan bu yana, dünya konjonktüründe meydana gelen hızlı değişimlere paralel olarak bazı konuların uluslararası platformda ele alınması giderek önem kazanıyor. Örneğin, son yıllarda, iklim değişikliği, döviz kuruları, bilişim